

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Віце-президент з науково-
педагогічної роботи
(навчальна робота)
В. М. Ожоган
“_____” _____ 2016р.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ПО ВИКОНАННЮ КУРСОВИХ РОБІТ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ: *БАКАЛАВР, МАГІСТР*
ГАЛУЗІ ЗНАНЬ: *05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ*
СПЕЦІАЛЬНОСТІ: *051 ЕКОНОМІКА***

УХВАЛЕНО:
На засіданні кафедри економічної
теорії
Протокол № 9 від 9 грудня 2016
Завідувач кафедри _____ Ю.М.Бажал

Погоджено:
Начальник навчально – методичного
відділу _____ О.О. Корольова

КИЇВ - 2016

Методичні рекомендації по виконанню курсових робіт для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр, магістр, галузі знань: 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальності: 051 економіка / Укладач: В.В.Мірошніченко. - К.: НаУКМА. - 17 с.

Рецензенти:

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії НаУКМА
О.О. Шевченко,

кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії ДВНЗ
“Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана”
М.П.Тищенко

Методичні рекомендації щодо підготовки, написання та захисту курсової роботи за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» і «магістр» містять загальні положення щодо організації виконання дослідження, детальний опис усіх структурних елементів роботи, вимоги до оформлення. Описується порядок і процедура захисту роботи. Наводяться приклади оформлення структурних частин курсової роботи. Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності «економіка».

ЗМІСТ

1. Поняття, загальна характеристика і вимоги до курсових робіт
2. Порядок виконання курсової роботи
3. захист курсової роботи
4. Критерії оцінювання виконання і захисту курсової роботи
5. Додатки

1. ПОНЯТТЯ, ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА І ВИМОГИ ДО КУРСОВИХ РОБІТ

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами під час навчання, та їх застосування при комплексному вирішенні фахового завдання.

Курсова робота – це самостійне наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів. Календарний план написання курсової затверджується щорічно і доводиться до відома студентів у вересні. В якому зазначені терміни, що відводяться для написання заяви щодо вибору теми, затвердження плану, виконання окремих розділів та роботи в цілому, а також дата захисту проведених досліджень.

Тема курсової роботи обирається із затвердженого переліку. В одній групі не може бути обрано однакові теми курсових робіт (якщо не погоджено з науковим керівником). При виборі теми доцільно орієнтуватись на інтереси студента, тематику виконаних раніше робіт та напрям майбутніх досліджень. Перед написанням заяви про вибір теми варто ознайомитись із наявними літературними джерелами та статистичною базою.

Науковий керівник курсової роботи здійснює наступні етапи організації роботи студента:

- видає студенту індивідуальне завдання на виконання роботи;
- погоджує графік написання і розроблений студентом план роботи;
- проводить консультації студента з виконання роботи.

Основна мета виконання курсової роботи — глибоко й творчо вивчити одне з конкретних питань теорії і практики певної дисципліни, оволодіти методами наукового дослідження.

У процесі роботи студенти вдосконалюють і розвивають такі навички та вміння:

- самостійно формулювати проблему дослідження;
- визначати мету, основні завдання, предмет, об'єкт дослідження;
- здійснювати пошук і вибір потрібної інформації;
- аналізувати діяльність різних організацій;
- логічно і аргументовано висловлювати свою точку зору, вносити пропозиції, робити висновки;
- правильно оформлювати науково-дослідний матеріал;
- публічно захищати роботу (робити наукові доповіді, відповідати на запитання, висловлювати та захищати власну точку зору тощо).

При підготовці методичних рекомендацій використовувались матеріали методичних рекомендацій по написанню курсових робіт, розроблених на економічному факультеті Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, в Київському національному економічному університеті ім. Вадима Гетьмана (КНЕУ), а також Галузевий стандарт вищої освіти “Засоби діагностики якості вищої освіти”, розроблені робочою групою Міністерства освіти і науки України, 2013р.

2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Ефективність проведення будь-якого наукового дослідження залежить від чіткого формулювання теми, мети та завдань. Рекомендована послідовність виконання наукового дослідження складається з етапів:

- вибір теми;
- вивчення літератури з теми дослідження;
- складання плану;
- збирання, обробка та аналіз фактичних матеріалів;
- написання роботи;
- захист роботи.

Курсові роботи умовно поділяють на: 1 – вступну частину, 2 – основну частину, 3 – список використаних джерел, 4 – додатки.

Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: титульну сторінку, зміст, перелік умовних позначень, скорочень і термінів.

Основна частина містить такі структурні одиниці: вступ, текст курсової роботи, висновки, рекомендації, перелік посилань.

Список використаних джерел і додатки розміщують після основної частини курсової роботи.

Структурними елементами курсової роботи є: титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки(якщо в них є потреба).

Курсова робота виконується державною мовою.

Титульний аркуш повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

назва міністерства і навчального закладу, кафедри; назва курсової роботи; прізвище, ім'я і по-батькові автора; посада, науковий ступінь, прізвище, ім'я і по-батькові наукового керівника; рік виконання курсової роботи (*Додаток А*).

На наступній сторінці розміщують **зміст**. Він містить перелік умовних позначень, вступ, заголовки розділів і підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки (якщо вони є) та їх номери початкових сторінок.

Перелік умовних позначень. Малопоширені умовні позначення, символи, скорочення і терміни пояснюють у переліку, який вміщують після змісту, починаючи з нової сторінки.

Вступ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, її практичне значення, чітко формулюється мета і завдання роботи, визначається об'єкт, предмет, методи та інформаційна база дослідження. Загальний обсяг вступу становить 2 – 3 сторінки.

Актуальність теми. Актуальність у перекладі з латинської означає важливість, практичну значущість розглядуваної проблеми. Курсова робота може відповідати певному рівню актуальності тоді, коли її тема відповідає сучасним потребам економічного розвитку суспільства.

Визначення **мети** роботи дасть змогу студенту виокремити в ній основний напрям дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи.

Мета курсової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми.

На основі сформульованої мети студент має визначити **основні завдання**, які слід розв'язати в процесі виконання роботи. Завдання мають конкретизувати мету роботи.

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити завдання дослідження, які можуть включати такі складові:

1. дослідження певних теоретичних питань, які входять до теми роботи (наприклад, визначення сутності економічних понять, явищ, процесів, подальше їх вдосконалення);

2. вивчення ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо;

3. аналіз типових особливостей передового досвіду;
4. обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
5. розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження

Під **об'єктом** дослідження розуміється той процес, який створює досліджувану автором проблемну ситуацію і існує незалежно від дослідника.

Основною відмінністю предмета дослідження від об'єкта є те, що предмет є частиною об'єкта дослідження. Тобто під **предметом** дослідження розуміються значущі з теоретичної або практичної точки зору властивості, особливості або сторони об'єкта.

В кожному об'єкті дослідження може бути декілька предметів дослідження та концентрація дослідника на одному з них означає, що інші предмети дослідження залишаються осторонь від інтересів дослідника. Саме предмет дослідження визначає тему курсової роботи.

До основних **методів дослідження** належать: абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, спостереження, узагальнення, порівняння, моделювання, формалізація, статистичні методи і т. д. Вказувати їх треба не відірвано від роботи, а визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в доцільності вибору саме цих методів.

Структура курсової роботи: вступ, ...розділи, висновки, список використаних джерел із...найменувань, ...додатків. Загальний обсяг...сторінок.

Основна частина курсової роботи повинна містити теоретичну, аналітичну та рекомендаційну складові. При її написанні *рекомендується* виділяти 3 розділи:

1. **Перший розділ** присвячується теоретичній частині роботи, в якій мають бути розглянуті загальні теоретичні питання, методичні аспекти досліджуваної проблеми, а саме сутність досліджуваної

проблеми та ступінь її розробки, аналізуються різні точки зору, здійснюється літературний огляд.

Приблизний обсяг розділу становить 30 - 35 % матеріалу роботи.

2. Другий розділ присвячується аналізу сучасного стану об'єкта дослідження, що виконується на основі вивчення статистичних даних, публікацій в періодичних виданнях, даних, оприлюднених на офіційних сайтах різних організацій, в аналітичних оглядах у вигляді опису, із застосуванням графіків, моделей, таблиць, на підставі яких необхідно зробити висновки щодо економічних процесів та їх особливостей. Отримані результати порівнюються із існуючими, визначається їх ефективність. Аналіз динаміки досліджуваних явищ має здійснюватись не менш як за 5 останніх років.

Обсяг розділу становить 35-40 % матеріалу курсової роботи.

3. Третій розділ - рекомендаційний присвячується дослідженню виявлених у попередніх розділах проблем та можливих шляхів їх вирішення. Пропозиції мають бути представлені у вигляді обґрунтованих рекомендацій. Також може вивчатись зарубіжний досвід та перспективи використання іноземних напрацювань в українській практиці.

Висновки курсової роботи подаються стисло, у тезовій формі, які є результатами проведених теоретичних, аналітичних та рекомендаційних досліджень та визначають, якою мірою вони відповідають меті та завданням поставленим у вступі.

Загальний обсяг висновків складає 2 – 3 сторінки.

Список використаної літератури.

Список використаної літератури – це перелік усіх джерел наукової, методичної, статистичної, довідкової та іншої інформації, що розміщується в кінці тексту роботи з нумерацією та в алфавітному порядку прізвищ авторів

або у хронологічному порядку, або у порядку появи посилань у тексті. В тексті роботи, де використано джерело, в квадратних дужках проставляється номер цього джерела буде. Інакше це розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат.

Додатки.

Уся інформація, що представлена у текстовій, табличній, графічній формі або у вигляді форм статистичної звітності, яка не увійшла до складу основної частини, вноситься у додатки. При цьому не допускається матеріал, який не розкривається і не аналізується в тексті роботи. На всі додатки в тексті курсової роботи повинні бути посилання. При оформленні таблиць і рисунків можливе використання меншого ніж стандартний шрифту та одинарного інтервалу між строками.

2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Курсова робота має бути написана українською мовою на аркушах формату А4. Її друкують з однієї сторони аркуша шрифтом *Times New Roman* розміром кегля 14 пунктів, 1,5 міжрядковим інтервалом. Текст курсової роботи необхідно друкувати, дотримуючись наступних розмірів полів: верхнє та нижнє - 20 мм, ліве – 25-30 мм, праве – 10-15 мм. *Номери сторінок* проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш є першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами по центру тексту, напівжирним шрифтом та без крапки наприкінці. Заголовки підрозділів курсової роботи варто починати з абзацного відступу і друкувати (крім першої великої) малими літерами, напівжирним шрифтом, без крапки наприкінці. Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки, підрозділи продовжуються на тій же сторінці.

Відстань між заголовком і текстом курсової роботи повинна складати два рядки. Відстань між рядками заголовка така, як у тексті, а між заголовком і підзаголовком один рядок, між підзаголовком і текстом також один рядок при комп'ютерному наборі.

Абзаци в тексті курсової роботи починають відступом, рівним 15 мм.

Ілюстрації і таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблицю, графік, діаграму розміри яких більше формату А4, розміщують в додатках.

Ілюстрації позначають скороченням «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, які винесені у додатки. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис.1.3. – тобто третій рисунок першого розділу.

Номер ілюстрації та її назва розміщують під ілюстрацією з абзацного відступу.

Таблиці нумерують (за винятком таблиць, які винесені у додатки) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка(як і в рисунках).

Наприклад:

				Таблиця (номер)
Заголовок таблиці				
Головка	Заголовки граф			
	Підзаголовки граф		Підзаголовки граф	
Горизонтальні рядки				
Боковик (заголовки рядків)		Графи (колонки)		

При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами - «Продовження таблиці».

Формули та рівняння в курсовій роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (*перша формула третього розділу*).

Наприклад:

Ціна акції розраховується за формулою:

$$P = \frac{D}{(K - g)}, \quad (3.1)$$

де P – ціна акції,

D – очікуваний розмір дивіденду;

K – вартість нерозподіленого прибутку;

g – темп росту ціни акцій.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба наводити безпосередньо під формулою у послідовності, наведеній у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Вище і нижче від кожної формули потрібно залишити «пустий» рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (×) і ділення (:).

Усі таблиці та ілюстрації повинні обов'язково супроводжуватися посиланням на джерело інформації (або ж має бути зазначено, що складено автором самостійно).

Посилання в тексті курсової на джерела слід зазначати порядковим номером списку використаних джерел та сторінкою, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... [3, С. 10]».

Список використаної літератури. Для розрізнення джерел інформації застосовується різний формат відображення, в залежності від типу носія інформації (закони, постанови, розпорядження, підручники, періодичні видання, енциклопедичні словники, інтернет джерела). Приклад оформлення використаної літератури наводиться в додатку Б (*Додаток Б*).

Додатки оформлюють в кінці курсової роботи, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як *додаток А*.

3.ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

До захисту студент готує доповідь та ілюстративний матеріал у вигляді таблиць і рисунків, які демонструють результати досліджень, проведених під час виконання кваліфікаційної роботи. Кількість та зміст ілюстрованих матеріалів студент визначає з науковим керівником.

Захист курсової роботи починається з доповіді її автора. Рекомендована тривалість доповіді - не більше 7 хвилин. У доповіді слід відмітити: актуальність теми, мету, завдання і структуру роботи, стисло охарактеризувати постановку проблеми, існуючі методи розв'язання, зміст запропонованих заходів та обґрунтувати їх ефективність.

Присутні на захисті, можуть ставити студенту запитання з метою визначення рівня його підготовки. Робота оцінюється за 100 бальною системою в основі якої лежить 5 бальна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Після захисту курсові роботи передаються на зберігання до кафедри.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінка «відмінно» (91–100 балів) ставиться, якщо студент виконав роботу на високому науковому рівні, оволодів навиками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, формулювання висновків, оформив роботу дотримуючись вимог, на захисті продемонстрував глибокі знання з теми дослідження, впевнено відповів на запитання. **Оцінка «добре»** (71–90 балів) ставиться, якщо студент виконав роботу на належному науковому рівні, оволодів навиками науково-дослідної роботи, але допустив незначні порушення у і систематизації матеріалу, допустив неточності при оформленні роботи, на захисті продемонстрував знання з теми дослідження, відповів на запитання. **Оцінка «задовільно»** (60–70 балів) ставиться, якщо студент виконав роботу на достатньому науковому рівні, не повністю розкрив тему дослідження, оформив роботу не належним чином, на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не відповів на окремі запитання. **Оцінка «незадовільно»** (до 60 балів) ставиться в тому випадку, коли зміст роботи не відповідає плану, не розкрита тема дослідження, студент не орієнтується в своїй роботі і не може відповісти на питання або якщо робота є плагіатом.

5. ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Курсова робота бакалавра (магістра)
на тему:

Студента курсу
за спеціальністю «Економіка»

/прізвище, ім'я, по батькові студента/

/підпис/

Науковий
керівник:

/наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б./

/підпис/

КИЇВ– рік

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р., № 436-IV.
2. Закон України "Про господарські товариства" // Відомості Верховної Ради України.-1992.-№2.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах / За ред. С. В. Мочерного. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952с.
4. Маршал А. Принципи економічної науки. – К.: АДС «УМК Центр», 2001. – 216 с.
5. Стеценко Т. О. Аналіз регіональної економіки. – К.: КНЕУ, 2005. – 353с.
6. Edwin L.-C. Lai | Isabel K.M. Yan Would global patent protection be too weak without international coordination?. -// Journal of International Economics. - January 2013, Pages 110-130.
7. ECB, 2011. The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures <http://www.ecb.int/mopo>